

قطب‌های علمی دانشگاه

مقدمه

قطب‌های علمی (Centers Of Excellence) در دهه های اخیر تو سط مجامع علمی در جهان ایجاد شده و توسعه یافته است و اهداف عمده آنها عبارتند از: ایجاد رقابت سالم، نوآوری، ارتقای کیفیت و تولید دانش فنی. انتظار می‌رود از رهگذر ایجاد قطب‌های علمی سطح آموزش و پژوهش در کل کشور ارتقاء یابد و برای حلی مسائل و معضلات اساسی کشور از طریق رشد و فناوری چاره جویی شود. در اجرای بند عراکارهای اجرایی قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۳-۱۳۷۹) که اذعان می‌دارد: "تعدادی از دانشگاهها وموسسات آموزش عالی، مراکز و موسسات پژوهشی به عنوان قطب و پایگاه اصلی رشته های مختلف علوم پیش بینی و راهکارهای حمایتی اداری و مالی فنی و قانونی با هدف تبدیل آنها به مرکز پیشرفت علمی در حوزه‌های مختلف علوم در بلند مدت، تنظیم خواهد شد " آیین نامه قطب‌های علمی مشتمل بر ۸ ماده و ۷ تبصره در تاریخ ۷۹/۸/۳ به تصویب وزیر علوم، تحقیقات و فناوری رسید و طی بخشنامه شماره ۲۱/۱۵۰۵ مورخ ۷۹/۸/۱۵ به دانشگاهها ابلاغ شد. طبق ماده ۱ آیین نامه، به یک گروه علمی (آموزشی یا پژوهشی) که دارای فعالیت‌های علمی و ویژگیهای برجسته‌ای در زمینه های آموزشی، پژوهشی و همکاری‌های علمی و بین المللی باشد، قطب علمی گفته می‌شود.

اهداف و وظایف قطب‌های علمی به شرح زیر بوده است:

- دستیابی به آخرین یافته های علمی و افزایش مشارکت در گسترش مرزهای دانش و اعتلای موقعیت علمی کشور
- تربیت پژوهشگران و اندیشمندان تراز اول؛
- ایجاد محیطی پویا و مولد علم ؛
- برقراری ارتباطات موثر بین المللی ؛
- جذب اعضای هیات علمی و پژوهشگران برجسته ایرانی مقیم داخل و خارج از کشور؛
- انجام دادن پژوهشهای لازم برای حل معضلات اساسی کشور؛
- دایر کردن رشته های جدید مورد نیاز کشور در سطوح عالی؛

تعریف قطب‌های علمی

طبق ماده ۱ آیین نامه، به یک گروه علمی (آموزشی یا پژوهشی) که دارای فعالیت‌های علمی و ویژگیهای برجسته ای در زمینه های آموزشی، پژوهشی و همکاری‌های علمی و بین المللی باشد، قطب علمی گفته می‌شود.

شرایط لازم برای قطب علمی شدن

هر گروه آموزشی یا پژوهشی به شرط داشتن یک هسته علمی قوی (حداقل ۷ عضو هیات علمی استاد و دانشیار با عملکرد آموزشی و پژوهشی برجسته در طول ۵ سال اخیر) و ارائه یک برنامه پنج ساله برای تحقق هدفهای قطبهای علمی باتکیه بر مزیت‌های نسبی و نیازهای آتی کشور می‌تواند متقاضی احراز عنوان قطب علمی شود.

فرایند شناسایی قطبهای علمی

شناسایی قطبهای علمی طی مراحل زیر صورت می‌گیرد:

درخواست از سوی گروههای واجد شرایط؛

ارزیابی قابلیت‌های گروه متقاضی از لحاظ عملکرد آموزشی، پژوهشی، همکاریهای علمی و بین‌المللی و امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری؛

ارائه برنامه از سوی گروه متقاضی؛

ارزیابی برنامه در کمیسیون تخصصی؛

تصویب در شورای قطبهای علمی و ابلاغ آن؛

شورای قطبهای علمی

شورای قطبهای علمی مطابق مفاد ماده ۶ آیین‌نامه قطبهای علمی به منظور شناسایی، حمایت، نظارت و ارزیابی قطبهای علمی تشکیل شده است. اعضای شورای قطبهای علمی با توجه به اصلاح انجام شده طی نامه شماره ۱۳۵/۱۵۹۰ مورخ ۳/۸/۸۲ عبارتند از:

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری (رئیس شورا)؛

معاون آموزشی وزارت (نایب رئیس شورا)؛

معاون پژوهشی وزارت؛

معاون فناوری وزارت؛

معاون پژوهشی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران؛

سه تا هفت نفر از اعضای هیات علمی برجسته کشور؛

رئیس موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی (دبیرشورا)؛

حمایت از قطبهای علمی

بر اساس بند ۹ راهکارهای اجرایی قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۳-۱۳۷۹) که اذعان می دارد:

"از ایجاد مراکز و قطبهای علمی و فناوری در کشور حمایت شده و زمینه های توسعه آنها فراهم شود".

از ابتدای برنامه سوم توسعه (۱۳۷۹) در ضمن اعتبارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ردیف اعتباری مستقلی با عنوان تحقق قطبهای علمی کشور ایجاد شده است که توزیع اعتبارات این ردیف بر اساس برنامه و عملکرد قطبهای علمی زیر نظر شورای قطبهای علمی و توسط دبیرخانه شورای مذکور انجام می شود.